

VG

**Metoderapport
SKUP 2023**

De uoppklarte dødsfallene

Ådne Husby Sandnes, Mona Grivi Norman, Bjørnar Tommelstad og Gordon Andersen

INNSENDERE

Ådne Husby Sandnes, 95841904, aadnehs@gmail.com

Mona Grivi Norman, 95780073, mona.norman@vg.no

Bjørnar Tommelstad, 98866752, bjornar.tommelstad@vg.no

Gordon Andersen, 97570719, gordon.andersen@vg.no

Prosjektnavn: De uopklarte dødsfallene

Takk til: Anders Sooth Knutsen, Jonas Nilsson, Jarle Grivi Brenna, Tore Kristiansen, Synnøve Åsebø, Monica Flatabø, Jørgen Braastad, Marianne Vikås Toftagen, Arshad Virk, Simen Grytøyr, Gisle Oddstad, Sondre Nilsen, Chamanpreet Kaur, Shazia Majid og Espen Rasmussen

Publisert: Fra oktober 2022 til januar 2024. Arbeidet fortsetter i år.

Kontaktperson: VG v/ Mona Grivi Norman, Akersgata 55, 0170 Oslo

Redaksjon: Verdens Gang, Pb. 1185 Sentrum, 0170 Oslo

Sentrale publiseringer:

<https://www.vg.no/spesial/2022/nina/>

<https://www.vg.no/spesial/2023/sostrene/>

<https://www.vg.no/spesial/2023/den-siste-natten/>

<https://www.vg.no/spesial/2023/doden-pa-barnerommet/>

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/RGgyOr/de-glemte-drapssakene>

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/OQae6o/37-uopklarte-drapssaker-dette-er-ofrene>

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/JQaB6P/det-maa-ha-vaert-meg>

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/O8VIRO/doeden-paa-blaa-kors>

Liste over publiserte saker ligger som vedlegg

INNHold

1. INNLEDNING	1
2. ETIKK	1
2.1 Henlagte saker og uskyldspresumpsjon	2
2.2 Mot pårørendes vilje.....	2
3. HVA SKJEDDE MED NINA BRÅTHEN?	2
3.1 Et uopklart drap?	2
3.2 Avslørende tidslinjer	2
3.3 Engasjere egne rettsmedisinere og krimteknikere.....	3
3.4 På fisketur etter ekskjæresten	3
3.5 Jakten på et varsel.....	4
4. DE UKJENTE SAKENE	4
4.1 Ubesvarte spørsmål og hypoteser.....	4
4.2 Definere utsatte grupper	4
4.3 De mistenkelige dødsfallene.....	5
4.4 Riksadvokaten og de henlagte drapssakene	5
4.5 VGs drapsbase: Fra 835 til 37 drapssaker	5
4.6 Tips for innsyn i straffesaker	6
5. SØSTRENE	7
5.1 Kildesamtaler og et æresdrap	7
5.2 Hva skjedde da Tahira brant?	7
5.2.1 Telle avhør:	7
5.2.2 Bevisene som var borte	7
5.2.3 Nye forklaringer:.....	7
5.3 Retriever og lokale brannmenn	8
5.4 Passregisteret.....	8
5.5 Bryllupsbildet	8
5.6 Datteren i Pakistan	8
5.6.1 Intervju med partnere:	8
5.6.2 Sikkerhetsvurderinger:	8
5.7 Google Translate Image.....	9
5.8 Pakistanske domstoler	9
5.9 Spore opp varsler fra familien.....	9
5.10 Juridisk vurdering av EMK-brudd	9
5.11 Evalueringen	9

6. DEN SISTE NATTEN	10
6.1 En mor og en privatetterforsker	10
6.2 En viktig begrunnelse	10
6.3 Nok en avslørende tidslinje.....	10
6.4 En dobbel tragedie	10
6.5 Reportasjereise i Vesterålen	10
6.6 Avsløre feil i sakkyndigrapporter.....	11
6.6.1 Politiadvokatens misforståelse	11
6.6.2 Rapporten som felte saken.....	11
7. DØDEN PÅ BARNEROMMET	11
7.1 Salma-saken og avslag.....	11
7.2 Kontakte etterforskere og rettsmedisinere	11
7.3 Tiltakskort ved mistenkelige dødsfall	12
7.4 Hypotese: Falske legeerklæringer	12
7.5 Filippinsk legeregister.....	12
7.6 Namechk – finn profiler på sosiale medier.....	12
7.7 Geolokasjon av gyros-restaurant.....	13
7.8 Verifisering av falsk legeerklæring	13
7.9 Drosjeholdeplassen og visum	13
7.10 AI-drevet forskningsassistent	14
7.11 Tilpasset GPT-modell for Salma-saken	14
8. KRIPOS-LISTA	15
8.1 Drapsstatistikk med mangler.....	15
8.2 De glemte drapssakene.....	15
8.3 Drapet på Leif og nye navn på lista	15
8.4 Drapet på Terje Sjøberg	16
8.4.1 En uvanlig henleggelse:.....	16
8.4.2 Etter henleggelsen:.....	16
8.4.3 Intervju med tidligere drapstiltalt:.....	16
9. ULØSTE DRAP OG UTSATTE GRUPPER	16
9.1 Lage egen statistikk på obduksjonsrate.....	16
9.2 En ukjent vei til informasjon om drapssaker	17
9.3 Mange tips og døden på Blå Kors.....	17
9.4 Kartlegge utsatte offer	18
10. ORGANISERING	18
11. DETTE ER NYTT	18

12. KONSEKVENSER20

1. INNLEDNING

I juli 2019 ble Nina Bråthen funnet død hjemme i sin kommunale leilighet på Fjell i Drammen. Det finnes bare én VG-artikkel om saken dette året. Dødsfallet til den alkoholisererte og alvorlig syke kvinnen fikk lite oppmerksomhet både av pressen og politiet.

Krimjournalistene Ådne og Gordon hørte først om Nina som en anekdote i en kildesamtale om en helt annen sak: En ekskjæreste hadde vært siktet. De involverte tilhørte et miljø med mye rus. Dødsårsaken var uklar og saken var henlagt.

Men hvis Nina var drept, og ingen var dømt, betydde det at Ninas død var et uopklart drap – som knapt nok noen hadde hørt om.

I 2020 begynte vi å undersøke saken på siden av arbeidet med Lørenskog-saken. Innsikten i hvor store ressurser politiet brukte på å etterforske forsvinningen til en milliardær-kone fra Lørenskog, sto i skarp kontrast til hva som ble brukt for å løse et mulig drap på en rusavhengig kvinne fra Drammen.

Vi lot oss inspirere av kolleger i VG som hadde fått innsyn i hele straffesaken etter Våpen-avsløringen, og ba om innsyn i etterforskningen av Nina Bråthens død. Her kunne vi lese at politiet først slo drapsalarm etter 12 uker og at viktige videoopptak aldri ble sikret. Hadde politiet gjort alt de kunne for å løse saken? Og dersom svaret var nei: Handlet det om at Nina var den hun var?

Arbeidet vi vil fortelle om i denne rapporten, begynte med et dødsfall i Drammen, men har utviklet seg til et dypdykk i syv drapsetterforskninger. Vi har kombinert klassiske metoder som kildearbeid, registersøk og innsyn, med nye metoder for personsøk, kunstig intelligens og helt nye veier til informasjon om drap.

På denne måten har vi funnet ny informasjon i uløste saker og avdekket politifeil som gjør at de etterlatte aldri vil få svar. Vi har avslørt hvordan uopklarte drap kan bli lagt i en skuff og glemt. Vi har fortalt om drapsetterforskninger som aldri før har vært omtalt, og avslørt mangler på den offisielle listen over uopklarte drapssaker.

Og ikke minst har vi vist hvordan utsatte mennesker – uten ressurssterke pårørende eller nettverk i Norge – er sterkt overrepresentert blant ofrene i de uløste sakene.

Da asylsøkeren Tahira ble dynket i tennvæske og påtent, tok politiet bare avhør med tre personer. Barna hennes ventet i fem år på at norsk politi skulle ta kontakt. Sønnen Haroon var 17 år og forteller:

«Jeg husker jeg tenkte: Hvorfor vil ikke politiet snakke med oss? Til slutt hadde det gått så lang tid, så jeg tenkte at det jeg hadde å fortelle ikke betydde noe»

2. ETIKK

Vårt perspektiv gjennom hele prosjektet har vært ofrenes rettssikkerhet. De døde har vært hovedpersonene i sakene våre – og målet har vært å ettergå hva politiet har gjort for å finne svar. Før

vi skal fortelle om metodene vi har brukt, vil vi beskrive to etiske utfordringer som har vært med oss hele veien.

2.1 Henlagte saker og uskyldspresumpsjon

Et flertall av drapsetterforskningene vi har gått inn i, har vært henlagt på bevisets stilling. Selv om vårt mål har vært å rette et kritisk søkelys mot politiets arbeid, er det liten tvil om at sakene har vært belastende for mennesker som har rett til å bli ansett som uskyldige.

Vi har alltid forsøkt å komme i direkte dialog med den som er blitt anklaget for drap. Hvis vedkommende ikke har ønsket eller vært i stand til å snakke med oss, har vi gjengitt utdrag fra politiavhør, snakket med vitner som understøtter forklaringen – og inkludert opplysninger som kan tale mot et drap. For å dempe belastningen, har vi i noen saker valgt kun å bruke fornavn på offeret.

Uskyldspresumpsjonen har ofte vært til hinder for at mediene har gått inn i henlagte drapssaker. Vi mener at de systemfeilene som er avdekket, er så alvorlige at journalistikken har vært nødvendig – til tross for belastningen det har medført.

2.2 Mot pårørendes vilje

Mange pårørende har ventet i årevis på at noen skal ta seg tid til å undersøke deres sak. Men vi har også møtt etterlatte som ikke ønsker omtale av dødsfallet.

Pårørendes medvirkning har ikke vært styrende for hvilke saker vi har valgt å gå inn i. I november 2023 publiserte VG sin nye krimplakat i forbindelse med rapporten om medias rolle i Baneheia: *«Alvorlig kriminalitet er ikke en privatsak. VGs standard er at vi bruker navn og bilde på ofre i drapssaker. Vis hensyn, men ikke tillat at pårørende eller andre tar regi i publiseringsspørsmål»*. Vi har lagt de samme prinsippene til grunn i vårt arbeid.

Vi har tilbudt etterlatte å få lese gjennom sakene før publisering, for å være forberedt og kunne rette opp eventuelle feil. Det har mange takket ja til – også i tilfeller hvor de kunne ønsket at saken aldri ble skrevet.

3. HVA SKJEDDE MED NINA BRÅTHEN?

3.1 Et uopklart drap?

Da vi så smått begynte å jobbe med Nina Bråthens dødsfall våren 2020, kontaktet vi advokater, politifolk og sakkyndige som hadde jobbet med saken. Vi fulgte også voldssaken mot Ninas ekskjæreste i Tønsberg tingrett. Via dødsannonsen sporet vi opp Ninas familie og via Facebook-kontoen fant vi venner som fortalte oss hvem Nina hadde vært. For hver samtale vi hadde, ble vi sikrere på at dette var en sak det var verdt å bruke tid på. Vi ba om innsyn i etterforskningen og fikk etter hvert tilgang til 3800 sider straffesaksdokumenter.

3.2 Avslørende tidslinjer

Det første vi gjorde var å sortere alle dokumenter og hendelser i tre tidslinjer:

- Tidslinje for Ninas liv
- Tidslinje for dokumenter
- Tidslinje for etterforskningsskritt

De to siste tidslinjene var avslørende. Plutselig så vi hvor lang tid det tok før politiet gjorde opplagte etterforskningsskritt som å snakke med vaktmesteren om hvem som hadde nøkler til Ninas leilighet.

Nina hadde vært død i cirka en uke da hun ble funnet. Dagen etter funnet skrev politiet en rapport om at det var videoovervåkning i blokk der hun bodde, men at kameraet bare lagret bilder i syv dager og at opptaket dermed var slettet. Først fem måneder senere ble påstanden undersøkt. Da viste det seg at bildene hadde vært lagret i 45 dager.

I dokumentene kunne vi også se at saken i oktober 2019 skiftet status – fra mistenkelig dødsfall til drap. Da hadde det gått 12 uker siden Nina ble funnet. Hva hadde skjedd?

3.3 Engasjere egne rettsmedisinere og krimteknikere

Folk tett på saken fortalte oss om et hemmelig varsel. En krimtekniker skulle ha gitt beskjed internt om at hun mente Ninas dødsfall ble nedprioritert. Vi kontaktet først krimteknikeren direkte, men hun viste til taushetsplikten.

Var det funn i de tekniske og medisinske rapportene som likevel kunne gi oss en idé om hva krimteknikeren hadde reagert på? Vi kontaktet eksterne rettsmedisinere og krimteknikere og spurte om de kunne vurdere rapportene for oss: Hva tenkte de om jobben som var gjort? Var det noe de reagerte på? Svarene vi fikk var tydelige: «Dette er et drap til det motsatte er bevist». Men om vi sto overfor et uløst drap, betydde det at det også fantes en mulig drapsmann på frifot.

3.4 På fisketur etter ekskjæresten

Ninas ekskjæreste hadde vært siktet for drapet, men etter henleggelsen skulle han anses som uskyldig. Vi var likevel veldig interessert i å komme i kontakt med ham. Hva visste han om saken? Og hva tenkte han om at Ninas dødsfall ble henlagt uten sikre svar?

Advokaten hans var avvisende. Ekskjæresten vil ikke snakke med dere, sa han. Vi mente likevel vi trengte å få kontakt med ham direkte. Vi begynte å banke på tidligere adresser og oppsøke vannhull i Drammen og Vestfold-byene der ekskjæresten hadde hatt tilhold. Venner beskrev ham som en omreisende person. «Han skifter telefonnummer oftere enn andre skifter underbukser», sa en. En annen fortalte at ekskjæresten var en ivrig fisker, og at han vekslet mellom å bo ute i marka og hos nye kjærester.

Gordon er selv en ivrig hobbyfisker som legger ut bilder av turer og fangst. Han la til ekskjæresten som venn og pumpet ut fiskebilder. Snart tikket tomlene inn. Ekskjæresten var på nett og delte hvilke skogshytter han sjekket inn på. Ganske snart så vi også at han ble tagget i andre bilder. Det var en kvinne fra Vestfold som delte ferske feriebilder av Ninas ekskjæreste. Vi fant adressen hennes og reiste ut til kjellerleiligheten. Etter flere måneders intens leting satt han foran oss i sofaen.

Det skulle bli starten på flere møter hvor ekskjæresten fortalte om opplevelsen av å bli anklaget for et drap han ikke hadde begått. Han uttrykte også et ønske om at politiet skulle se på saken på nytt og

renvaske ham. Etter første intervju tok vi ny kontakt med advokaten hans og spurte etter klienten. «Han er ikke interessert i å snakke med dere», fikk vi på SMS. Dette ble en lærdom for oss gjennom hele arbeidet: Snakk direkte med de involverte menneskene. De kan ha andre ønsker og behov enn deres profesjonelle medhjelpere.

3.5 Jakten på et varsel

I oktober 2022 publiserte vi saken [Hva skjedde med Nina Bråthen?](#) Noen uker senere gjenåpnet Sør-Øst politidistrikt drapssaken og ba Cold Case gjennomgå den. Nina Bråthens navn ble fra 2023 oppført på Kripos' liste over uopklarte drapssaker.

Vi var fortsatt interessert i hva som hadde skjedd på bakrommet da etterforskningen brått endret retning. Samme måned som saken om Nina ble publisert, ba vi om innsyn i varselet. Det skulle ta åtte måneder og flere klagerunder. Først i august 2023 kunne vi se hvordan krimteknikeren gjennom mange uker hadde forsøkt å si fra til etterforskningsledelsen om at mye tydet på at Nina var drept og at det var fare for at en drapsmann ville gå fri. Det endte med at den brysomme krimteknikeren ble tatt av saken.

Var dette måten politiet behandlet et mistenkelig dødsfall når offeret var ressursvak?

4. DE UKJENTE SAKENE

4.1 Ubesvarte spørsmål og hypoteser

Etter å ha publisert saken om Nina Bråthen, satt vi igjen med flere spørsmål: Var dette en uheldig enkeltsak – eller tegnet det et bilde av hvilke saker som blir prioritert av politiet?

Vi var også blitt nysgjerrige på den offisielle lista over uopklarte drapssaker. Nina Bråthen ble ført opp etter våre artikler – var det også andre saker som burde ha stått der?

Vi formulerte to hypoteser som vi ønsket å finne svar på:

1. Utsatte mennesker har ikke den samme rettssikkerheten dersom de blir drept.
2. Det finnes uopklarte drapssaker politiet har glemt eller ikke kjenner til.

For å svare ut hypotesene måtte vi identifisere drapssaker som aldri er blitt oppklart, og finne ut hva politi hadde gjort – og ikke gjort – underveis i etterforskningen.

4.2 Definere utsatte grupper

Vi brukte begrepet «utsatte mennesker» i hypotesen. Men hvordan definere hvem som er utsatt? Forskere vi snakket med, nevnte personer som har lite eller fraværende nettverk i Norge: Det gjør deg mer utsatt når du lever – og det er færre til å tale din sak om du er drept.

Vi noterte også flere spørsmål å vurdere: Var offeret en som ville blitt lyttet til om hun kontaktet politiet eller media? Snakket han norsk? Slet hun med rus eller avhengighet? Hadde han en kronisk eller psykisk lidelse? Var hun i jobb? Hadde han et sted å bo?

4.3 De mistenkelige dødsfallene

Ådne og Mona hadde gjennom vinteren 2023 snakket om at vi hadde lyst til å bruke de ferske avgjørelsene fra EMK og Høyesterett til å be om innsyn i flere straffesaker – og forsøke å skape en «rettspraksis» i politidistriktene.

Men først måtte vi identifisere de interessante sakene. Vi begynte bredt med det politiet omtaler som mistenkelige dødsfall. Dette kan være drap, men også ulykker, selvdrap og brå, naturlige dødsfall. For å forstå omfanget – og hvordan politiet vurderer hvilke saker det skal åpnes drapsetterforskning i – ba vi om tre innsyn fra politiets straffesaksregister for hvert av de fem siste årene:

- Antall saker registrert som mistenkelige dødsfall
- Antall saker registrert som drap
- Antall saker omregistrert fra mistenkelig dødsfall til drap.

Tallene viste at det i 2022 var 2209 mistenkelige dødsfall og bare 26 drapsetterforskninger. Kripos erkjente at det trolig var uoppdagede drap blant dødsfallene. Men det brakte oss ikke nærmere enkeltsakene.

4.4 Riksadvokaten og de henlagte drapssakene

Normalt følger journalister drapssaker fra siktelse til dom. Men i dette prosjektet ville vi finne saker som ikke hadde endt med dom – og undersøke hvorfor.

Vi begynte derfor i motsatt ende: Hos de som tar ut tiltale. Vi fikk en avtale med riksadvokat Jørn Sigurd Maurud og førstestatsadvokat Runar Torgersen. Her la vi fram hva vi jobbet med og fikk deres syn på hypotesen. Vi stilte også spørsmål om arkivet hos Riksadvokaten og hvordan vi kunne finne sakene som sannsynligvis var drap – men likevel ikke endte i dom.

Uka etter ba vi om innsyn i to oversikter: A) Saker der politiet innstilte på tiltale for drap – men Riksadvokaten henla. Og B) saker der pårørende klaget inn henleggelse av drapssaker.

Vi visste at det vi ba om ville kreve en større manuell gjennomgang og vi tror møtet i forkant hadde stor verdi for å skape forståelse for hva vi ba om og hvorfor.

I flere uker jobbet ansatte hos Riksadvokaten med å gjennomgå arkivene – og i juni fikk vi en liste med åtte saksnummer og politidistriktet vi kunne kontakte. Her sto blant annet Terje Sjøberg, Salma og Beate-Catrin Antonsen.

4.5 VGs drapsbase: Fra 835 til 37 drapssaker

De siste ti årene har VG ført en fortløpende digital oversikt over alle drapssaker i Norge for perioden 2000-2023. Basen er blitt brukt internt av krimgruppa, og for å lage oversikter som [Partnerdrap](#) og

Uløste drap. Nå ba vi om å få hele drapsbasen i et regneark. Ideen var å identifisere alle drapsetterforskninger som ikke hadde endt med dom.

Regnearket inneholdt 835 drapssaker:

- Først førte vi inn alle saker som er registrert som **uopklart** av politiet (25)
- Så fant vi sakene der en gjerningsperson var **etterlyst**, men på rømmen (2).
- Så søkte vi opp alle saker der det var registrert en **frifinnende dom** (20) – men hvor det ikke var nødverge eller tvil om at det var et drap (7).
- Og så søkte vi opp alle **henlagte** drapssaker (123). Her slettet vi de som var henlagt pga. tvungent psykisk helsevern, gjerningspersonens død og gjerningsperson under kriminell lavalder.
- For sakene som var henlagt av ukjent grunn eller på **bevisets stilling** (35), hentet vi inn dommer, snakket med politiet og leste gamle artikler for å gjøre en skjønnsmessig vurdering av sakene: Skyldtes henleggelsen manglende bevis? Uklar dødsårsak? Var det sannsynlighetsovervekt for drap? Innstilte politiet på tiltale?

Til slutt satt vi med en oversikt over 37 uopklarte drapsetterforskninger der de pårørende satt igjen uten svar. Denne oversikten har både gitt oss kjennskap til mange enkeltsaker og vært viktig for å kunne svare ut hovedhypotesene våre.

4.6 Tips for innsyn i straffesaker

Gjennom det siste året har vi bedt om innsyn i 14 etterforskninger etter drap og mistenkelige dødsfall fra åtte ulike politidistrikter. Dette er et felt med uklart regelverk. I utgangspunktet er straffesaksdokumenter underlagt taushetsplikt, men det er åpninger i regelverket og vi opplever en positiv holdningsendring hos politi og påtalemyndigheter. Dette er våre beste argumenter for innsyn:

- Politiregisterforskriften **§27-2 (3)** sier at innsyn i dokumentene i en avsluttet straffesak «bare kan etterkommes dersom vedkommende har saklig grunn for lån eller gjennomsyn av dokumentene». To begreper er viktige å adressere i innsynet:
 - **Avsluttet sak:** Skriv alltid hvordan saken er avsluttet (dette kan f.eks. være gjennom en dom eller en henleggelse).
 - **Saklig grunn:** Forklar bakgrunnen for at du ønsker innsyn. Hva slags sak eller prosjekt jobber dere med? Hvorfor er innsynet nødvendig for arbeidet?
- Politiregisterloven **§ 34 første ledd (1)** sier at taushetsplikten ikke skal være til hinder for å utlevere opplysninger som fører til offentlig kontroll med myndighetsutøvelse - eller bidrar til å oppklare lovbrudd. Dersom målet med journalistikken din er å ettergå politiets arbeid eller løse en sak – forklar hvordan og vis til denne paragrafen.
- Dersom saken du jobber med også er viktig for å utføre oppdraget som «public watchdog» (ja – det er begrepet som brukes i dommen), så vis til **EMD 18030/11** som kan gi myndighetene plikt til å utlevere dokumenter til journalister for ikke å bryte med ytringsfriheten. Viktige argumenter vil her være samfunnsnytte, den siktedes samfunnsrolle og ditt mål om å bedrive kontroll med offentlig maktbruk.

Innsyn i straffesaksdokumenter er et litt lovløst område, og vi møtte på svært ulik innsynspraksis i politidistriktene. Enkelte gir kun innsyn i fysiske papirdokumenter som du kan få bla i på et kontor. Andre sender krypterte minnepinner. Noen setter begrensninger på hva vi kan publisere av det vi får lese, andre nøyer seg med å be om varsomhet. Enkelte bruker fem måneder på å vurdere innsyn, andre bare en drøy uke.

Vårt beste råd er å ha en åpen dialog med politiadvokaten og fortelle hvordan andre distrikter praktiserer innsyn. Det er lite praktisk for alle parter at vi skal fly fra Oslo til Stavanger og bli låst inn på et kontor – for å sjekke én enkelt opplysning.

Den økte åpenheten rundt straffesaksdokumenter gir journalister bedre muligheter til å lage god og maktkritisk journalistikk. Det legger også et ansvar på oss som dekker krimfeltet, for å bruke innsynsmulighetene og lese dokumentene. I dette prosjektet har det vært helt avgjørende.

5. SØSTRENE

5.1 Kildesamtaler og et æresdrap

En tredje metode for å identifisere uløste drapssaker, var å snakke med advokater og politifolk om sakene de aldri hadde klart å glemme. Sånn fikk vi høre om to pakistanske søstre fra Romerike. Det brutale æresdrapet på Hameeda i 2013 var i liten grad omtalt. Og ingen medier hadde fått med seg at det i rettssaken mot Hameedas ektemann kom fram at hun mente lillesøsteren Tahira var drept fem år tidligere.

Navnet til Tahira fantes ikke i VGs drapsbase, men da vi leste dommen mot Hameedas ektemann, sto det en setning om at politiet nå ville gjøre nye undersøkelser av dødsfallet til lillesøsteren. Uten å være sikre på hva vi ville finne, ba vi om innsyn i begge etterforskningene – og i juni fikk vi to minnepinner med 2600 sider med dokumenter.

5.2 Hva skjedde da Tahira brant?

Vi brukte en uke på å lese og sortere alle dokumenter, så kontaktet vi den tidligere lensmannen på Eidsvoll og spurte hva han husket om saken. «Ingenting», var svaret.

5.2.1 Telle avhør: Det første vi gjorde var veldig enkelt, men ga et tydelig svar: Etterforskningen av Tahiras død, består i dag av 54 avhør, men bare en liten brøkdel av dette stammer fra året hun døde. Fra 2008 ligger det bare avhør med tre personer – det var alt som ble tatt før saken ble henlagt.

5.2.2 Bevisene som var borte: Vi undersøkte hva som var gjort av åstedsundersøkelser i 2008. Det var tatt noen få bilder og innhentet teledata. Dataen kunne gitt svar på hvem som ringte Tahira da hun dro hjem fra jobb. Men på side 90 i etterforskningen kunne vi se at innholdet var lagt på en CD-plate uten å bli analysert. Og da saken ble gjenåpnet fem år senere, kunne ingen gjenfinne CD-en.

5.2.3 Nye forklaringer: Da vi telte avhør, reagerte vi også på avhørene som ikke var gjort. Hvorfor hadde ikke politiet tatt seg bryet med å snakke med Tahiras barn som bodde sammen med dem? Eller med kollegaene som traff Tahira samme morgen?

Først etter at storesøster Hameeda var drept i 2013, avhørte politiet barna til Tahira. Vi møtte sønnen Shehroz i London og han fortalte om hvordan han hadde fortrenget minnene av alt som skjedde da han var 12 år. Sønnen Haroon fortalte at han var så oppgitt da politiet tok kontakt etter fem år – at han ikke hadde fortalt dem alt. Datteren Sundas møtte vi i Pakistan. Også hun hadde en ny forklaring.

5.3 Retriever og lokale brannmenn

Vi ville gjenfortelle detaljene fra kjøkkenet der Tahira brant, men da vi reiste til Eidsvoll fant vi ut at huset til Tahira og ektemannen var revet. Vi søkte opp nyhetssaker om brannen i Retriever og fant gamle bilder av bygget. Vi møtte også nåværende og pensjonerte brannmenn som hjalp oss å gjenfortelle scenene fra kjøkkenet i 2008.

5.4 Passregisteret

Vi fikk bilder av Tahira fra hennes barn, men storesøster Hameeda var aldri blitt avbildet i media – til tross for at det brutale drapet fikk noe omtale i 2013. Barna til Hameeda ønsket ikke bilder av moren i avisen, så vi kontaktet Passregisteret og ba om innsyn i bilder av de to søstrene. I begjæringen viste vi til at bilder som er inntatt i et personregister kan unntas fra offentlig innsyn jf. offentlighetslovens § 26 tredje ledd, men at bestemmelsen skal ses i sammenheng med åndsverkloven § 104 første ledd bokstav a, hvis avbildningen har «aktuell eller allmenn interesse». Slik sikret vi oss innsyn i et passbilde av Hameeda.

5.5 Bryllupsbildet

Den drapssiktede mannen var allerede gift da han flyttet sammen med Tahira, og de to var aldri registrert som ektepar i Folkeregisteret. I første utkast av saken beskrev vi ham som Tahiras kjæreste. Vi spurte en norsk-pakistansk kollega om hun ville lese teksten for å se om det var kulturelle begreper vi hadde misforstått og hun reagerte umiddelbart: En pakistansk kvinne ville aldri levd med en mann uten at de to var gift. Flere vitner snakket om en islamsk bryllupsseremoni fra 2007/08, men omstendighetene var uklare. I avhørene så vi at politiet fremla et foto av paret som hang i stua deres, dette skulle være tatt under seremonien som sønnen beskrev. Bildet hadde blitt unntatt vårt opprinnelige innsyn, men da vi forklarte politiet hva vi ønsket å dokumentere og hvorfor det var viktig, snudde de.

5.6 Datteren i Pakistan

Tahiras datter Sundas ble tvangsflyttet til Pakistan da hun var 15 år og bor i dag i Rawalpindi. Vi fikk kontakt med henne på Skype og avtalte at en norsk-pakistansk frilansjournalist kunne møte henne der. Vi gjorde også videointervjuer med hjelp fra en urdotalende kollega.

5.6.1 Intervju med partnere: For at Sundas skulle møte journalist Arshad Virk, måtte vi avtale et felles møte som inkluderte hennes ektemann og hans kone på en kafé i Rawalpindi. Her fortalte Sundas oss for første gang at politiavhørene fra 2013 var helt feil.

5.6.2 Sikkerhetsvurderinger: Sundas hadde følt seg truet av familien til det hun tror er morens drapsmann i mer enn 10 år. Truslene bekymret oss, og vi hørte både med folk rundt henne og hadde flere oppfølgingssamtaler med Sundas om hva det kunne bety at vi på nytt tok opp saken. Men

Sundas var fast bestemt – frykten hennes var ikke knyttet til VGs omtale og det var viktig for henne å få fram sannheten. Hun har ikke fått konkrete trusler i etterkant.

5.7 Google Translate Image

De to ektemennene til Tahira og Hameeda var brødre, og hadde selv flere eldre brødre, som politiet mistenkte at var involvert i dødsfallene. Den eldste broren i Pakistan ble av flere vitner beskrevet som den som trakk i trådene i Norge. Vi ønsket å snakke med ham.

Navnet hans hadde flere alternative stavemåter og politiet hadde aldri avhørt ham, men i straffesaken fant vi en uleselig eiendomskontrakt der vi så at flere av brødrene var nevnt. Vi fotograferte kontrakten med bildefunksjonen i Google Translate og den klarte å tyde og oversette den håndskrevne teksten. Det ga oss adressen til storebrorens advokatfirma.

5.8 Pakistanske domstoler

Det finnes ikke noe sentralt folkeregister i Pakistan, men ved hjelp av firmanavn og personnavn, kunne journalist Arshad oppsøke domstolen i Rawalpindi og finne telefonnummeret til storebroren. Ådne snakket også direkte med broren. Selv om han ikke ønsket å møte oss for intervju, var det viktig å få høre hva han tenkte om æresdrapet.

5.9 Spore opp varslers fra familien

Flere familiemedlemmer fortalte at de etter henleggelsen hadde forsøkt å varsle politiet om at de trodde Tahira var drept. Vi fant et dokument som viste at eksmannen hennes hadde oppsøkt lensmannskontoret sommeren 2008. Søsterens varsel fant vi igjen i et politiavhør om familie vold fra desember 2008. Vi fant også brevet sønnen Haroon sendte i 2011 og e-poster fra Tahiras bror i Pakistan - sendt via ambassaden i 2012. Nå kunne vi avsløre hvor mange ganger politiet ble varslet om et mulig drap – uten at noe ble gjort.

5.10 Juridisk vurdering av EMK-brudd

Manglene i den opprinnelige etterforskningen var så store at det var lite sannsynlig at en gjenåpning ville gi nye svar. Var feilene så grove at det kunne utgjøre menneskerettsbrudd? Vi ba fire eksperter vurdere hva slags rettigheter barna til Tahira kunne ha. Flere jurister og professorer pekte på EMKs artikkel 2 om retten til liv, og mente dette kunne være en viktig sak å teste i domstolene. Barna til Tahira vurderer i disse dager et søksmål mot staten for den grove svikten VG har avdekket i etterforskningen av morens død.

5.11 Evalueringen

Da drapssiktelsen etter Tahiras dødsfall ble henlagt i 2015, kalte riksadvokat Tor-Aksel Busch etterforskningen «mangelfull og utilstrekkelig». Han beordret en evaluering og ba statsadvokaten følge opp dette med politiet. Den evalueringen ville vi gjerne lese, men da vi kontaktet politiet kjente de ikke til noen evaluering. Vi forsøkte statsadvokaten som måtte innrømme at evalueringen aldri hadde blitt gjennomført. Og Riksadvokaten som hadde bedt om å bli holdt oppdatert om evalueringen, hadde heller aldri etterspurt den.

6. DEN SISTE NATTEN

6.1 En mor og en privatetterforsker

I 2020 hadde Ådne reist til Bø og møtt moren til Beate-Catrin Antonsen. Etter at datterens død ble henlagt som et mulig selvdrap, engasjerte hun en privatetterforsker. Ådne var enig i at saken var interessant, men den var vanskelig å fortelle og arbeidet ble stadig utsatt. Nå fant han fram de tre år gamle notatene og ba om innsyn i straffesaken.

6.2 En viktig begrunnelse

Da vi fikk innsyn i etterforskningen, skrev påtaleleder i Nordland politidistrikt en begrunnelse for hvorfor VG burde få innsyn i samtlige dokumenter: *«Det er videre lagt vekt på at saken ikke har vært prøvd rettslig (...) En har videre kommet til at det vil være nødvendig å oversende alle sakens dokumenter, inklusive bilder knyttet til obduksjon og åstedsbilder, da disse er sentrale for den påfølgende etterforskningen og vurderingene som er gjort».*

Denne begrunnelsen har vi senere vist til i flere innsynsbegjæringer i henlagte drapssaker.

6.3 Nok en avslørende tidslinje

Vi sorterte dokumentene i de samme tre tidslinjene som vi gjorde i Nina Bråthen-saken. Nok en gang ga det oss flere tydelige funn på hva som hadde gått galt i etterforskningen:

- Fra første minutt registrerte politiet dødsfallet som «formentlig selvdrap» – ikke «mistenkelig dødsfall».
- Det gikk 18 måneder før politidistriktet sendte en bistandsanmodning til Kripos.
- Tauet som ble funnet rundt Beate-Catrins hals, ble sendt til destruksjon – før saken ble etterforsket som et drap.

6.4 En dobbel tragedie

Vi fikk tidlig vite at mannen som hadde vært drapssiktet, tok sitt eget liv like etter at saken ble henlagt. Vi ønsket likevel å gi ham en stemme i saken. Vi var i kontakt med hans nærmeste familie, som ikke ønsket å snakke med oss direkte, men godkjente at forsvareren snakket om saken. Vi brukte også mye tid på å finne venner av kjæresten som kunne fortelle hvordan folkesnakket og de ubesvarte spørsmålene hadde preget ham.

6.5 Reportasjereise i Vesterålen

Bø i Vesterålen består av flere små bygder. I juni 2023 reiste Ådne, Mona og fotograf Tore til Nordland. Vi hadde på forhånd avtalt å møte flere sentrale vitner, men på flyplassen fikk vi beskjed om at flere trakk seg fra avtalene. De ønsket bare å glemme saken som hadde splittet bygda i to.

Vi mente likevel at feilene vi hadde funnet i etterforskningen, var for alvorlige til at vi kunne la saken ligge. Vi begynte å ringe oss nedover listen med vitner og besøke sentrale møteplasser i bygda. Mange var avvisende, men like før vi skulle kjøre tilbake til Sortland på kvelden, fikk vi tak i

Siss-Heidi som kjørte Beate-Catrin hjem fra fest den siste natten hun levde. Siss-Heidi kunne også fortelle om hvordan bygda forandret seg da hele vennegjengen ble innkalt til avhør – halvannet år etter dødsfallet.

6.6 Avsløre feil i sakkyndigrapporter

Tidslinjen viste at etterforskningen hadde to vendepunkter - og begge hendelsene var knyttet til sakkyndige rapporter. Hva var det som hadde skjedd?

6.6.1 Politiadvokatens misforståelse: I obduksjonsrapporten var det notert at Beate-Catrin hadde rifter i leveren, som ikke var skyld i dødsfallet. Politiadvokaten spurte hva som kunne forårsaket skaden. Obdusenten svarte at det kunne skyldes et kraftig støt – for eksempel fra en bilulykke. Hverken i spørsmålet eller svarene ble det luftet noen tidsangivelse – og vi kunne se at politiadvokaten i interne brev trodde leverskaden stammet fra bilulykken Beate-Catrin var i 3-4 uker før hun døde. Først etter to år ble misforståelsen oppklart: Skaden kunne være maksimalt 1-2 dager gammel og stammet trolig fra samme natt. Den ferske skaden var hovedgrunnen til at politiet tok ut drapssiktelse.

6.6.2 Rapporten som felte saken: Tre år etter at Beate-Catrin ble funnet død, mente politiet at de utover enhver rimelig tvil kunne bevise at kjæresten tok livet hennes. I innstillingen til tiltale, viste politiet til voldsskaden hun var påført samme natt. Men så kom en sakkyndigrapport som snudde saken på hodet: En ny rettsmedisiner mente leverskaden kunne stamme fra et kraftig gjenopplivingsforsøk.

Vi leste rapporten med stor nysgjerrighet. Ville ikke hjertekompresjoner som ga rifter i leveren også skape andre skader? Den nye sakkyndige skrev at det var naturlig å se riftene sammen med brudd i ribbeina, men *«det er undertegnedes erfaring at slike ribbeinsbrudd ofte ikke blir erkjent ved obduksjon»*. Stemte det at det var funnet ribbeinsbrudd som ikke var notert? Vi spurte obdusenten. Han hadde aldri fått spørsmål om dette fra politiet og ante ikke at det eksisterte en ny rapport. Han avviste bestemt at det var funnet ribbeinsbrudd og omtalte konklusjonen som «noe spekulativ».

7. DØDEN PÅ BARNEROMMET

7.1 Salma-saken og avslag

I 2017 ble norsk-indiske Salma funnet død hjemme i Åsane og ektemannen hennes ble etter hvert tiltalt for drap. Så ble tiltalen brått trukket og saken henlagt i 2019. Siden hadde ingen skrevet om Salmas død.

I mai 2023 ba vi om innsyn i straffesaken. Vest politidistrikt avsto og begrunnet det med at dokumentene inneholdt personlige og sensitive opplysninger. Vi klaget avslaget inn til statsadvokaten, som fulgte vår argumentasjon. Likevel brukte politiet flere måneder på å utlevere dokumentene.

7.2 Kontakte etterforskere og rettsmedisinere

Etter å ha lest og sortert materialet, kontaktet vi etterforskere og rettsmedisinere som jobbet med saken i 2017. Tidligere Kripos-etterforsker Nils Arne Mehammer beskrev hva som gikk galt de første dagene. Rettsmedisiner Stine Kristoffersen fortalte at obduksjonen av Salma ville ha vært grundigere dersom politiet hadde gitt henne mer informasjon. Men for å kunne slå fast hva politiet gjorde feil, måtte vi vite hva den første patruljen burde ha gjort da de fant Salma død.

7.3 Tiltakskort ved mistenkelige dødsfall

Gjennom kilder fikk vi se tiltakskort og sjekklister fra Vest politidistrikt. Disse beskriver hva politiet skal gjøre på åstedet for et mistenkelig dødsfall. Vi sammenlignet dette med politirapportene, og dokumenterte at politiet gjorde flere feil da de fant Salma død: Det var ikke tatt oversiktsbilder på åstedet, det var ikke gjennomført temperaturmålinger og avdødes mobil var ikke sikret. Vi kunne også se at patruljen friga åstedet etter bare tre timer. Alt dette fikk betydning for den videre etterforskningen.

7.4 Hypotese: Falske legeerklæringer

Etter henleggelsen i 2019 saksøkte Salmas familie i India ektemannen hennes. De mente han forårsaket hennes død, men den sivile rettssaken var blitt utsatt gang på gang.

I rettsdokumenter sto det at ektemannen sendte inn legeerklæringer fra ulike steder i verden. Han var for syk til å reise til Norge og sitte i en rettssal. Hordaland tingrett la til grunn at legeerklæringene var ekte. Vi leste legeerklæringene og reagerte både på språket og utformingen. De fremsto lite profesjonelle. Vi utarbeidet en hypotese:

Salmas ektemann bruker falske legeerklæringer til å lure seg unna rettssaken, og domstolene gjør ingenting for å kontrollere om de er reelle.

7.5 Filippinsk legeregister

Det var særlig to legeerklæringer vi undersøkte nærmere. Den første var håndskrevet på arabisk og nok en gang fikk vi nytte av Google Translate sin bildefunksjon. Den ga oss adressen til en sliten blokk i en avsidesliggende by i Egypt – og et telefonnummer som aldri fungerte.

Den andre legeerklæringen var fra en kardiolog på Filippinene, datert i februar 2023. Erklæringen var skrevet på engelsk, men tittelen «kardiolog» var feilstavet to steder – også i signaturen til legen. Vi søkte opp sykehuset der legen angivelig jobbet, men det viste seg at Aparri Christian Hospital skiftet navn for flere år siden.

Vi kontaktet en journalist på Filippinene, som delte en lenke til landets legeregister, hvor man enkelt kan undersøke om navngitte personer har autorisasjon. Det fantes ingen lege på Filippinene med navnet til kardiologen fra legeerklæringen.

7.6 Namechk – finn profiler på sosiale medier

I straffesaksdokumentene fant vi ektemannens Facebook-profil. Da vi gikk inn på den så vi at han hadde åtte personer i vennelisten sin. Der var det et kjent navn – en kvinne med samme navn som kardiologen.

Vi kopierte brukernavnet hennes inn på nettstedet www.namechk.com, som søker gjennom ulike sosiale medier og domenenavn for å sjekke tilgjengeligheten av et spesifikt brukernavn. Verktøyet viser hvor navnet er opptatt og ledig. Vi så at brukernavnet var opptatt på Tiktok – og trykket oss inn på profilen.

Der dukket Salmas ektemann opp i en video sammen med kvinnen. Vi trykket på «follow» og fikk tilgang til kvinnens følgere. Det viste seg at kvinnen hadde flere profiler på Tiktok – og på en av dem delte hun flere videoer med ektemannen. I kommentarfeltene var det hjerter, ringer og kysse-emojier. Det var åpenbart en romantisk relasjon mellom de to.

7.7 Geolokasjon av gyros-restaurant

Ektemannen svarte ikke på våre henvendelser på telefon, SMS eller mail. Vi ønsket å få hans versjon av alt som hadde skjedd og bestemte oss for å oppsøke ham. Men først måtte vi finne ut hvor han var. I en av Tiktok-videoene så vi paret spise gyros på en gaterestaurant på Filippinene. En detalj fanget oppmerksomheten: Logoen på papiret på gyrosen.

Med kunnskap om at sykehuset fra legeerklæringen lå i byen Aparri, brukte vi Google Maps til å lokalisere gyrosrestauranter i området. En detaljert utforskning av området via Google Street View førte oss til den aktuelle restauranten i en landsby nord for Aparri.

På kvinnens sosiale medier så vi også bilde av henne med ny moped – et typisk promobilde tatt av en forhandler. Via Google Street View kunne vi også identifisere mopedforhandleren. På Facebook-siden deres lå det samme promobildet av kvinnen. Alle spor pekte mot den samme landsbyen nord for Aparri.

7.8 Verifisering av falsk legeerklæring

Et reporterteam fra VG skulle på et annet oppdrag i Filippinene høsten 2023. De tok med seg en kopi av ektemannens legeerklæring og reiste innom sykehuset i Aparri. Ledelsen ved sykehuset slo umiddelbart fast at legeerklæringen var falsk, og sjekket også det historiske ansattereregisteret for oss. Det hadde aldri jobbet en kardiolog med det navnet som sto på ektemannens legeerklæring.

7.9 Drosjeholdeplassen og visum

Vi reiste videre til landsbyen nord for Aparri. På den lokale drosjeholdeplassen spurte vi om noen gjenkjente bilder av Salmas ektemann. En sjåfør fortalte at mannen bodde like nedenfor ham og viste oss veien. På adressen fikk vi bekreftet fra kvinnens øvrige familie at Salmas ektemann også hadde bodd der en periode. Men paret hadde havnet i en konflikt og ingen visste hvor de befant seg nå. Vi snakket også med ordføreren i landsbyen, som fant frem en kopi av ektemannens visum slik at vi kunne verifisere identiteten.

Da vi kom hjem, spurte vi Hordaland tingrett hva de hadde gjort for å undersøke om legeerklæringene var ekte. Det ønsket ikke sorenskriveren å svare på.

7.10 AI-drevet forskningsassistent

Vi er hverken krimteknikere eller rettsmedisinere. Når vi leser obduksjonsrapporter og erklæringer om bariumforgiftning og hjerterytmeforstyrrelser, er det begreper vi ikke kan og sammenhenger som vi ikke har kompetanse til å se. Heldigvis har inntoget av AI-drevne verktøy gjort det mulig å få en assistent som kjapt kan pløye gjennom dokumentbunker med komplekse fagtermer og hjelpe oss å forstå hva vi leser.

Usikkerheten rundt dødsårsaken var sentral i Salma-saken og straffesaken inneholdt mange sakkyndigrapporter. For å navigere i det tekniske og medisinske språket, brukte vi våren 2023 SciSpace Copilot. Denne AI-assistenten er et tillegg i Google Chrome og fungerer som en interaktiv chatboks som tilbyr følgende funksjoner mens vi leser:

- Generering av hovedpunktene i lengre rapporter.
- Forklaring av tekniske termer og fremmedord funnet i rapportene.

Rapportene fra de sakkyndige inneholdt svært personsensitive opplysninger, derfor etablerte vi et sikkert lokalt nettverk på en PC i VG-huset, der vi kunne benytte Google Chrome med copiloten og samtidig sikre informasjonen internt.

7.11 Tilpasset GPT-modell for Salma-saken

I november 2023 var det en oppdatering i ChatGPT-teknologien som gjorde det mulig å opprette spesialiserte GPT-modeller, tilpasset spesifikke datasett. Vi utviklet en egen GPT-modell for analyse og fortolkning av de juridiske og rettsmedisinske dokumentene i Salma-saken. Modellen ble programmert for å behandle komplekse data objektivt og fikk navnet Spørsmål til ekspertene (STE).

Hovedmålet med STE var å analysere relevante dokumenter fra straffesaken og lese dem i sammenheng med hverandre. Modellen fokuserte særlig på de rettsmedisinske rapportene som var avgjørende for henleggelsen. Analysene fra STE kunne blant annet:

- Identifisere mangler i mandatet som ble gitt til rettsmedisinerne.
- Analysere de ulike gjerningsbeskrivelsene fra politiet, statsadvokaten og riksadvokaten opp mot innholdet i de rettsmedisinske rapportene.
- Peke på forbehold i rapportene som sto i motstrid til rettsmedisinerens egne konklusjoner – og som ikke syntes å ha blitt tatt i betraktning av påtalemyndigheten.

I en straffesak vil det være juridiske vurderinger som ikke fanges opp av en AI-drevet analyse, men STE bidro til at vi kunne stille mer presise og kritiske spørsmål til påtalemyndigheten og rettsmedisinerne. For eksempel kunne vi konfrontere Riksadvokaten med hvorfor de endret beskrivelsen av drapshandlingen i tiltalen - når statsadvokatens beskrivelse var den som hadde mest dekning i de rettsmedisinske rapportene.

I desember 2023 startet den sivile rettssaken mot Salmas ektemann i Hordaland tingrett. Denne gangen dukket han opp. I retten ble VGs funn om obduksjonen og legeerklæringen lagt fram som bevis. Andre del av rettssaken er utsatt til mars 2024.

8. KRIPOS-LISTA

8.1 Drapsstatistikk med mangler

I februar hvert år publiserer Kripos «Nasjonal drapsoversikt». Her er det statistikk fra det siste året – og en liste over Norges uopklarte drap siden 1990. Fra arbeidet med Nina Bråthen visste vi at det kunne finnes saker som burde stå på listen som ikke står der.

Vi stilte Kripos åpne spørsmål om formålet med oversikten. De svarte at lista er viktig for å forhindre at uopklarte drapssaker går i glemmeboka – og at det er en påminnelse om hvilke saker som bør ses på med nye øyne.

For å identifisere enkeltsaker hadde vi allerede brukt VGs drapsbase til å finne 37 saker fra 2000-2023 der pårørende satt igjen uten sikre svar. Nå sammenlignet vi de to listene for samme tidsperiode:

25 av de 37 uopklarte drapssakene sto på den offisielle lista over uopklarte drap. 13 saker gjorde det ikke.

8.2 De glemte drapssakene

Kripos hadde svart at formålet med lista var å forhindre at sakene ble glemt. Så hva skjedde med sakene som *ikke* sto på lista? Vi kontaktet samtlige politidistrikt med fem spørsmål om sakene fra deres distrikt. Svarene viste at det bare var aktiv etterforskning i fire av de 37 sakene. Og at Cold Case bare hadde vært inne i seks av sakene.

Vi undersøkte hva som hadde skjedd i de 13 sakene som ikke sto på uopklart-lista – og avslørte at de fleste ble liggende i en skuff etter henleggelse eller frifinnende dom.

8.3 Drapet på Leif og nye navn på lista

En av de glemte sakene var drapet på Leif Budt Ingebretsen (51), som ble kvalt på en fest i 2016. Ingen var i tvil om at Leif hadde blitt drept, men de to andre festdeltagerne skyldte på hverandre og ingen ble dømt for drapet. Etter den frifinnende dommen hadde ikke Oslo-politiet gjort noe mer med saken. Vi spurte Kripos hvorfor saken ikke står på lista over uopklarte drap – når det er andre saker med frifinnende dom og flere aktuelle gjerningspersoner – som står der. Kripos bekreftet raskt at drapet på Leif hører hjemme på deres oversikt og vil bli ført opp fra 2024.

På samme måte sammenlignet vi saker som allerede sto på lista, med de 13 sakene vi mente manglet – og pekte på det som fremsto som uklare kriterier eller forskjellsbehandling. Spørsmålene førte til at Kripos vil føre opp tre nye drap fra i år og vurdere ytterligere to eldre saker. De vil også se på kriteriene for hvilke saker som skal inkluderes i fremtiden.

8.4 Drapet på Terje Sjøberg

En av de uopklarte drapssakene som ikke sto på Kripos-lista, var drapet på Terje Sjøberg i 2017. I innsynet vi hadde fått fra Riksadvokaten, sto det at en mann var tiltalt og at det ble bedt om dom på tvungent psykisk helsevern. Hvorfor var saken henlagt?

8.4.1 En uvanlig henleggelse: Vi ba om innsyn i innstillingen og henleggelsen, og kunne se at det hadde blitt brukt en svært uvanlig begrunnelse: Et av hovedvitnene var for syk til å vitne - og ville ikke i nær fremtid bli frisk nok til å bli avhørt eller kunne stille i retten. Riksadvokaten opplyste at de ikke var kjent med andre drapssaker som var henlagt med samme begrunnelse. Det betydde at drapet på Terje fortsatt var uopklart.

8.4.2 Etter henleggelsen: Vi spurte politiet hva som var gjort for å oppklare det uløste drapet etter henleggelsen. Ingenting, var svaret. Vi spurte så statsadvokaten hva de hadde gjort for å følge opp politiet etter henleggelsen. Det jobber ingen her som kjenner saken, svarte statsadvokaten. Riksadvokaten svarte at det er opp til politiet å iverksette nye etterforskningskritt. Ingen virket til å ta initiativ til å løse det uopklarte drapet.

8.4.3 Intervju med tidligere drapstiltalt: På Facebook fant vi hovedvitnet og mannen som hadde vært tiltalt for drapet. Såvidt vi kunne se, bodde de begge i egne boliger og var fri til å gjøre hva de ville i dag. Kvinnen ønsket ikke å snakke med oss, men mannen fortalte hva han husket. Like etter drapet hadde han nektet for alt, men nå mente han bestemt at det måtte være han som drepte Terje.

Fordi vi visste at han hadde vært psykotisk tidligere, besøkte vi mannen flere ganger for å forsikre oss om at han visste hva han sa og at det kunne bety at politiet ville snakke med ham. To ganger fikk han opplest sitatene vi ønsket å bruke. Mannen holdt på den samme forklaringen ved alle tre besøkene.

9. ULØSTE DRAP OG UTSATTE GRUPPER

9.1 Lage egen statistikk på obduksjonsrate

Hvorfor forblir noen drapssaker uopklarte? Både i Salma- og Tahira-saken så vi hvor mye som er opp til den skjønnsmessige vurderingen fra første patrulje på stedet. Det eneste absolutte kravet er at avdøde sendes til obduksjon dersom det er mistanke om noe straffbart. Men rettsmedisinere mente det var store forskjeller på hvor ofte det ble gjort.

NRK skrev en god sak om forskjellene mellom politidistriktene i 2014. Vi ville se hvordan status var ti år senere. NRK hadde fått tall fra Rettsmedisinsk institutt (RMI), men RMI finnes ikke lenger, så vi spurte POD om de hadde statistikk. POD mente vi måtte kontakte hvert enkelt politidistrikt for å få svar.

Vi gjorde det, men fikk nok en gang nedslående svar. Flere mente det ville kreve en for stor manuell jobb å besvare spørsmålet vårt. Vi kontaktet nå alle sykehus og universiteter der obduksjonene gjennomføres, men deres datasystemer registrerer ikke hvilke politidistrikt som er rekvirent. Dermed var vi like langt.

Kunne Folkehelseinstituttet (FHI) hjelpe oss med historiske tall fra RMI? De satte oss i kontakt med en statistiker ved Dødsårsaksregisteret og nå løsnet det. Hun fortalte at FHI for hvert eneste dødsfall registrerer om de har mottatt en rettsmedisinsk rapport. Men brutt ned på hver enkelt kommune ville tallene bli for små til at FHI kunne gi dem ut av personvern hensyn. Vi forklarte hva vi ønsket å undersøke, og statistikerens sa seg villig til å gjøre en jobb på våre vegne: Fordele alle kommuner på politidistrikt. Da kunne vi både få uttrekk over antall dødsfall og antall mottatte rettsmedisinske rapporter per distrikt.

Vi analyserte uttrekkene i Google Sheets og regnet ut andel obduksjoner for hvert av de siste 20 årene. Det avslørte store geografiske forskjeller. Vi kontaktet distriktene som lå i bunnen av statistikken, og påtaleleder i Innlandet bekreftet at økonomien spilte inn: Det er flere ganger så dyrt å frakte et lik fra Gudbrandsdalen til obdusenten på Oslo universitetssykehus enn om dødsfallet skjer i Oslo sentrum.

Rettsmedisinere mente forskjellene VG fant, økte risikoen for [at drap kan gå uoppdaget i distriktene](#).

9.2 En ukjent vei til informasjon om drapssaker

I etterforskningen av Beate-Catrins død misforsto politiadvokaten obduksjonsrapporten. I Salma-saken førte nye rapporter fra rettsmedisinere til at saken ble henlagt. De sakkyndige hadde ofte det avgjørende ordet i de uopklarte sakene, men konklusjonene var omstridt.

Det er *Den rettsmedisinske kommisjon (DRK)* som fører tilsyn med rettsmedisinere og godkjenner obduksjonsrapporter. Hva mente de om kvaliteten på rettsmedisinerens rapporter og politiets mandater? DRK er organisert under Statens sivilrettsforvaltning. Det var godt nytt. Mona har tidligere fått innsyn i store datasett fra Sivilretten og opplever at de er et forvaltningsorgan som forstår verdien av datajournalistikk.

Først ba vi om innsyn i alle anonymiserte obduksjonsrapporter, men DRK er som rettsstellorgan ikke underlagt offentlighetsloven. Vi gikk i dialog om hva slags data de kunne gi oss. Dette var upløyd mark – både for Sivilretten og VG – men vi opplevde velvilje for prosjektet vårt. Til slutt kom vi fram til en mulig løsning: Sekretariatslederen registrerte alle obduksjoner kodet som «drap» i perioden 2013-2022. I regnearket fikk vi saksnummer (som også viste årstall), politidistrikt og hva slags feil som var påpekt.

Det var 334 drapssaker i regnearket. Fire av sakene hadde alvorlige merknader, 35 hadde mindre merknader. Ingen av de uopklarte drapssakene der vi visste at det hadde vært misforståelser, var å finne på oversikten.

Vi gjennomførte også en spørreundersøkelse blant medlemmer i DRK. Spørsmålene ble utarbeidet i ChatGPT ved å gi den tre hypoteser og be den formulere seks spørsmål som ville besvare dem. Undersøkelsen ble opprettet i Google Forms og sendt ut like før jul.

9.3 Mange tips og døden på Blå Kors

Etter at vi begynte å publisere saker om de uopklarte dødsfallene, fikk vi flere tips om saker som *burde* stått på lista. Mistenkelige dødsfall der det aldri ble tatt ut siktelse. Vi har brukt mye tid i høst

på å snakke med pårørende og søke innsyn i og lese etterforskninger. Noen av sakene er det knyttet for stor usikkerhet til – andre vil vi ta med oss inn i det nye året.

Ett av tipsene handlet om rusavhengige Bjørn Thomas Løtvedt Hansen (23), som døde på Blå Kors i Sarpsborg i 2012. Det var en kaotisk etterforskning med flere mulige dødsårsaker; overdose, vold, kvelning, selvdrap. Vi var usikre på om vi skulle skrive saken, men ett funn i dokumentene endret det:

Da siktelsen for døds vold ble henlagt, beordret Riksadvokaten politiet å straffeforfølge den siktede mannen for voldsepisoden han hadde innrømmet. Men i dokumentene var det ingen spor av at det hadde skjedd. Vi spurte politiet hvordan saken var fulgt opp. Det hadde aldri blitt gjort. Riksadvokaten reagerte kraftig på avsløringen og kalte det uakseptabelt.

9.4 Kartlegge utsatte offer

Helt fra vi begynte å jobbe med Nina Bråthen-saken i 2020, var hypotesen vår at ikke alle offer får den samme rettssikkerheten dersom de blir drept. Vi hadde tidlig definert hva vi mente med «utsatte mennesker», og det hadde vært førende for hvilke saker vi valgte å gå inn i. Nå leste vi dommer, pasientjournaler og snakket med advokater og pårørende for å kartlegge ofrene i de 37 uopklarte drapssakene opp mot disse kriteriene.

Enkelte kategorier kan oppleves som stemplende, og vi bestemte oss tidlig for at det ikke var aktuelt å publisere gruppetilhørighet for enkeltpersoner. Noen tilhørte også flere utsatte grupper: Leif Budt Ingebretsen var for eksempel både psykisk syk, uten jobb og slet med alkoholavhengighet. Tahira var asylsøker, snakket lite norsk og familien hennes nådde ikke fram hos politiet. Dersom det var tvil – for eksempel om det sto i en dom at «han var veldig glad i en fest» - inkluderte vi *ikke* offeret blant de som slet med rus. Til slutt landet vi på at minst 31 av 37 ofre i de uopklarte drapssakene tilhørte en eller flere utsatte grupper.

Mennesker som har dårligere levekår, er også mer utsatt for alvorlig kriminalitet – og vi sammenlignet derfor tallene med de kategoriene politiet har på samtlige drapsoffer i sin årsstatistikk: statsborgerskap, arbeidsledighet etc.

Det var ingen tvil – det var en større andel utsatte mennesker blant de uopklarte sakene enn blant drapsofre generelt. Lederen for voldsseksjonen på Kripos sa dette om VGs funn:

«Jeg tror dessverre dere kan finne noe forskjell på saker der ofrene er utsatte eller ressursvake - og de som har ressurssterke familier som presser på og forventer mer.»

10. ORGANISERING

Ådne og Gordon begynte å jobbe med Nina Bråthen-saken fra krimgruppa i 2020. Fra våren 2023 ble Ådne en del av VGs gravegruppe for å jobbe med dette prosjektet og PSTs terrorchat. Mona og Bjørnar har stort sett jobbet med prosjektet på fulltid siden våren 2023.

11. DETTE ER NYTT

- VG har avslørt alvorlige feil i etterforskningen av flere mistenkelige dødsfall og mulige drap.
- VG kunne for første gang fortelle om 37 uopklarte drapssaker i perioden 2000-2023. Minst 31 av ofrene tilhørte en eller flere utsatte grupper.
- VG avslørte at det var mangler på Kripos' offisielle liste over uopklarte drapssaker. Bare 25 av de 37 uopklarte drapssakene sto på oversikten.
- VG avslørte at nesten alle de uopklarte drapene lå i en skuff – uten aktiv etterforskning fra politiet. Kun i 6 av 37 saker hadde politiet bedt Cold Case om hjelp.
- VG avslørte at drapene på Leif Budt Ingebretsen, Kari Grønnestad, Terje Sjøberg, Frode Mathiesen og Oddvar Sørensen ikke sto på Kripos-lista – til tross for at sakene var uløste og oppfylte Kripos' kriterier.
- VG avslørte at det tok 12 uker fra Nina Bråthen ble funnet død til drapsalarmen gikk.
- VG avslørte at en krimtekniker i flere uker forsøkte å varsle internt om at Nina Bråthens dødsfall ble nedprioritert, og at krimteknikeren så ble tatt av saken.
- VG avslørte at fire familiemedlemmer forsøkte å varsle politiet om at de trodde Tahira ble drept i 2008. Først i 2013 ble anklagene etterforsket. Drapssiktelsen har aldri blitt omtalt før VG skrev om Søstrene i september 2023.
- VG avdekket hvordan politiet rotet bort bevis, gjorde minimale åstedsundersøkelser og lukket etterforskningen av Tahiras død etter bare tre avhør.
- I nye intervjuer med VG endret flere sentrale vitner sin forklaring i Tahira-saken.
- VG avslørte at evalueringen Riksadvokaten bestilte av Tahira-saken, aldri ble gjort.
- VG avslørte at politiet kodet Beate-Catrin Antonsens død som «formentlig selvdrap» fra første utrykning og hvilke følger det fikk for den videre etterforskningen.
- VG avdekket at det gikk 18 måneder før lokalt politi ba om bistand fra Kripos. Da var sentrale bevis destruert.
- VG avslørte hvordan funn i obduksjonsrapporten ble feiltolket og at det tok nesten to år før misforståelsen ble oppklart.
- VG avdekket også at sakkyndigrapporten som snudde Beate-Catrin-saken på hodet, trolig var basert på feil premisser.
- VG avslørte at politiet gjorde flere feil tidlig i etterforskningen av Salmas dødsfall i Bergen. Spor ble ikke sikret, åstedet ble frigitt etter tre timer og rettsmedisineren fikk aldri beskjed om at det kunne være noe mistenkelig med dødsfallet.
- VG avdekket hvordan riksadvokatens endring av gjerningsbeskrivelsen i drapstiltalen etter Salmas dødsfall gjorde at de rettsmedisinske sakkyndige aldri vurderte om hun kunne ha blitt drept slik politiet og statsadvokaten skrev i sine gjerningsbeskrivelser.
- VG avslørte at Salmas ektemann hadde forfalsket legeerklæringen som ga ham gyldig fravær i den sivile rettssaken etter konas død.
- VG avslørte at mannen som var tiltalt for det henlagte drapet på Terje Sjøberg, selv mener han sto bak drapet.
- VG avslørte at hverken Riksadvokaten, statsadvokaten eller politiet har gjort noe for å følge opp Sjøberg-saken etter henleggelsen.
- VG avslørte store geografiske forskjeller på hvor ofte det utføres obduksjoner etter dødsfall i de ulike politidistriktene.
- VG kunne fortelle hvor ofte og hva slags mangler Den rettsmedisinske kommisjon påpeker i obduksjonsrapporter etter drap.
- VG avslørte at politiet aldri fulgte opp Riksadvokatens ordre om å straffeforfølge vold mot Bjørn Thomas Løvtedt Hansen.

12. KONSEKVENSER

Flere familier vil forhåpentligvis få svar på hva som skjedde da deres kjære døde:

- Etter VGs saker om dødsfallet til Nina Bråthen gjenåpnet Sør-Øst politidistrikt saken. Cold Case-etterforskerne skal levere sin rapport vinteren 2024.
- Nina Bråthen ble ført opp på den offisielle lista over uopklarte drap i 2023.
- Sør-Øst politidistrikt og statsadvokaten i Telemark vurderer den nye informasjonen som kom fram i VG-saken om drapet på Terje Sjøberg i julen. I februar 2024 vil det bli avgjort om opplysningene utløser nye etterforskningskritt.
- Kripas opplyser at de høsten 2023 gjorde en gjennomgang av alle uopklarte drapssaker på bakgrunn av VGs journalistikk.
- Drapene på Terje Sjøberg, Leif Budt Ingebretsen og Kari Grønnestad blir ført opp på lista over uopklarte drap fra 2024. Kripas jobber med å undersøke om drapene på Frode Mathiesen og Oddvar Sørensen også kommer på lista i 2024.
- Kripas skal se på kriteriene for uopklarte drap i saker der den siktede er etterlyst.
- I desember 2023 begynte den sivile saken mot Salmas ektemann i Bergen tingrett. VGs artikler om obduksjonsfunn og falske legeerklæringer ble lagt fram som bevis. Rettssaken fortsetter i mars 2024.
- Vest politidistrikt sier at det ikke er tatt en endelig avgjørelse på om de vil be Cold Case gjennomgå Salma-saken. Dette vil bli vurdert vinteren 2024.
- Justisminister Emilie Enger Mehl har måttet svare Stortinget på VGs avsløringer av de store geografiske ulikhetene på obduksjoner.
- Riksadvokaten har beordret statsadvokaten til å følge opp Øst politidistrikt etter VGs avsløringer i voldssaken mot Bjørn Thomas Løvstedt Hansen.
- Familien til Tahira planlegger å gå til søksmål mot staten basert på informasjonen som kom fram i VGs artikler.

VEDLEGG

Lenkesamling:

[Hva skjedde med Nina Bråthen?](#), 9. oktober 2022

[Cold Case-gruppen skal gjennomgå Nina Bråthens dødsfall](#), 25. oktober 2022

[Nina-saken: – Et drap til det motsatte er bevist](#), 10. oktober

[Statsadvokaten henla drapstrussel mot Nina Bråthen](#), 17. oktober 2022

[Politileder om den uløste Nina-saken: – Gir en ubehagelig følelse](#), 11. oktober

[Var siktet for å ha drept Nina: Håper Cold case finner svar](#), 5. november 2022

[Nina Bråthens dødsfall oppført som uopklart drap](#), 14. mai 2023

[Varselet om Nina](#), 27. august 2023

[Søstrene](#), 17. september 2023

[Politiet ble varslet om Tahiras død fire ganger - gjorde ingenting](#), 17. september 2023

[Tahiras barn om dødsbrannen: Ber politiet gjenåpne saken](#), 20. september 2023

[Beordret granskning etter Tahiras død - ble aldri gjort](#), 24. september 2023

[Politiet vil ikke gjenåpne Tahiras dødsfall](#), 4. oktober 2023

[Den siste natten](#), 15. oktober 2023

[Barna til Tahira vil gå til søksmål mot staten](#), 15. oktober 2023

[Tar selvkritikk i hemmelig rapport om Beate-Catrins død](#), 16. oktober 2023

[Rettsmedisinere uenige om skadene til Beate-Catrin](#), 17. oktober 2023

[Beate-Catrin-saken: – Bør etterforskes på nytt](#), 29. oktober 2023

[Døden på barnerommet](#), 12. november 2023

[Søsteren om Salmas død: – Har ikke fått rettferdighet](#), 13. november 2023

[Tidligere drapsetterforsker om Salma-saken: – Feigt](#), 14. november 2023

[Sluttet etter Salma-saken: – Har plaget meg](#), 14. november 2023

[Politimester taus om feil i Salma-saken](#), 14. november 2023

[Ektemannen fikk utsatt rettssak med falsk legeerklæring](#), 17. november 2023

[Derfor ble Salma-saken henlagt](#), 18. november 2023

[Salma-dødsfallet: Krever ny etterforskning etter VG-avsløring](#), 19. november 2023

[De glemte drapssakene](#), 2. desember 2023

[De utsatte: Dette er ofrene i 37 uopklarte drapssaker](#), 3. desember 2023

[Salma-dødsfallet: Krever 900.000 kroner i erstatning](#), 4. desember 2023

[Riksadvokaten etter VG-avsløring: Drap har høyeste prioritet](#), 4. desember 2023

[Salma-dødsfallet: Knytter nettsøk til TV-serie](#), 6. desember 2023

[Ble frifunnet for øksedrap på sønnen til Randi - nå er han siktet for nytt økseangrep](#), 7. desember 2023

[Salma-dødsfallet: Politiet får ikke med seg nye opplysninger](#), 9. desember 2023

[Cold Case-sjefen om Salma-dødsfallet: – En sak vi kunne ha sett på](#), 10. desember 2023

[Funnet drept i 2015 - først nå registreres saken som uopklart](#), 10. desember 2023

[Flere mistenkelige dødsfall – ingen vet hvorfor](#), 11. desember 2023

[Kripes om mistenkelige dødsfall: – Noen feil er uopprettelige](#), 19. desember 2023

[Det må ha vært meg](#), 27. desember 2023

[Drapet på Terje \(52\) står uopklart: Politiet vurderer ny forklaring](#), 28. desember 2023

[Døden på Blåkors](#), 30. desember 2023

[Riksadvokaten om Bjørn Thomas-saken: – Uakseptabelt](#), 31. desember 2023

[Rettsmedisinere: – Fører til flere uoppdagede drap i distriktene](#), 1. januar 2024

[Politi-opprør mot kutt i etterforskning](#), 4. januar 2024

[Riksadvokaten endret beskrivelse av drapshandling](#), 9. januar 2024

[Høyre krever svar fra Mehl om obduksjoner](#), 10. januar 2024

[Rettsmedisinere i VG-undersøkelse: - Vår jobb er alltid å finne dødsårsaken](#), 11. januar 2024

[Politiet ba om Cold Case-hjelp i 6 av 37 uopklarte drapssaker](#), 14. januar 2024

[Frode \(29\) ble torturert og drept - men ingen ble dømt](#), 14. januar 2024